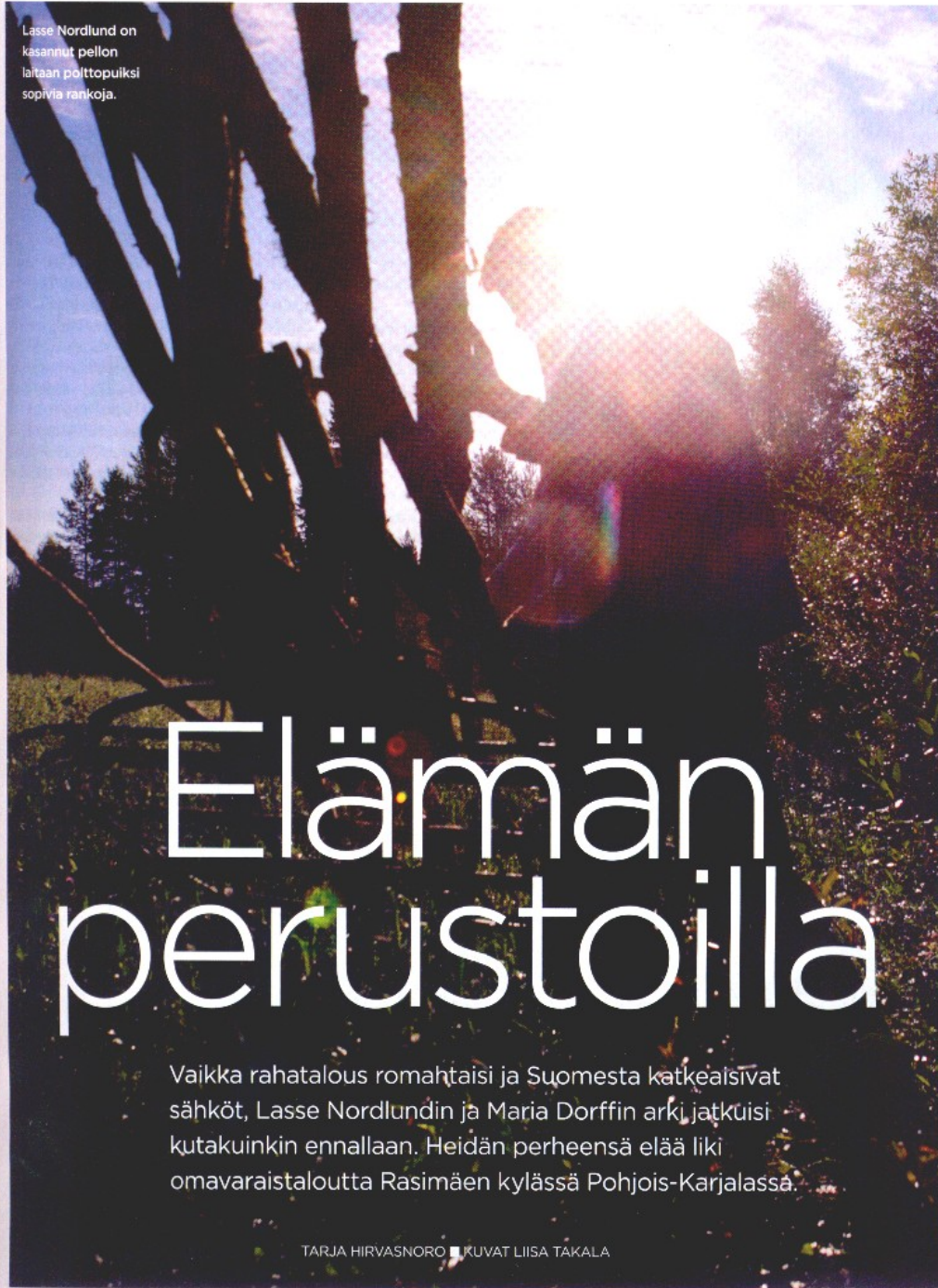

Kehräminen on talvitöitä, ja villaa saa lähiseudun lampaanomistajilta. Maria Dorffin apuna tytär Aamu.

Lasse Nordlund on kasannut pellon laitaan polttopuiksi sopivia rankkoja.

Elämän perustoilla

Vaikka rahatalous romahtaisi ja Suomesta katkeaisivat sähköt, Lasse Nordlundin ja Maria Dorffin arki jatkuisi kutakuinkin ennallaan. Heidän perheensä elää liki omavaraistaloutta Rasimäen kylässä Pohjois-Karjalassa.

TARJA HIRVASNORO ■ KUVAT LIISA TAKALA

Karvarouskut saavat jäädä mätänemään kasvimaalle vievän polun varteen. Sitä lajia on säilössä tarpeeksi, mutta tatteja ja puolukoita **Maria Dorff**, 31, aikoo vielä kerätä. 8-vuotias **Viljami Ritvanen** rämistää äidin edellä polkupyörällään. Pikkusisko **Aamu Dorff**, 3, istuu tarakalla ja keskittyy kannattelemaan jalkojaan kaukana takarenkaasta.

Ilta-aurinko venyttää härkäpapurivien varjoja. **Lasse Nordlund**, 44, harppoo papujen seassa, katkoo korjuukypsät varret ja heittää ne keoksi rivin päähän. Maria nostaa mullasta muutaman mehevän porkkanan päivällistä varten.

Tästä maasta on työteliään kesän aikana korjattu talteen lantuja ja perunoita, punajuuria ja palsternakkaa, herneitä ja mansikoita. Monet ovat maatislajikkeita, omista siemenistä lehti-

ja heinäkattien alla kasvatettuja. Siihen mukaan metsän antimet, hiukan lähilammen kalaa ja muutaman kerran vuodessa luomulammasta. Perhe tuottaa lähes kaiken ruokansa itse.

Tupakeittiön tuoksut tulvivat pilvenä ovelle, kun Lasse palaa taloon papusyölyksen kanssa. Puuhellalla höyryävät perunat, juurespata, pavut ja tattipais-ti. Pöydällä odottaa kannullinen lähitilalta ostettua maitoa ja puolukkavati.

Aterian jälkeen Lasse riippii pavut irti varsista ja levittää ne kuivausritilälle. Viljami ja Aamu piirustavat yksinäisen kattolampun alla.

Vielä muutama vuosi sitten talossa elettiin nykyistäkin omavaraisemmin. Silloin Lasse asui yksin ja valmisti myös vaatteensa ja suuren osan työkaluistaan omin käsin.

Lopulta hän käytti rahaa enää 30–50 euroa vuodessa. Ne hän sai merkkipäivälahjoina sukulaisiltaan ja ku-

lutti lähinnä terveyskeskusmaksuihin ja uusiin polkupyörän renkaisiin.

Kaiken takana oli periksiantamaton omatunto.

Pyörällä Suomeen

1970-luvun alkuun saakka Lasse Nordlund oli vielä helsinkiläispoika. Kun hän oli kahdeksan, perhe muutti äidin synnyinmaahan Saksaan. Vanhemmat tekivät töitä teollisuusvalokuvaajina Hampurissa, ja Lasse kasvoi nauttimaan käsillä tekemisestä, luonnontieteistä ja tietokoneista.

– Perehdyin fysiikkaan jo alle kymmenvuotiaana niin antaumuksella, että oli selvää, kuka kerran saisi Nobelin, Lasse naurahtaa.

Omatunto päätti toisin. 1980-luvulla länsisaksalaiset rauhanaktivistit leiriytyivät amerikkalaisten sotilastukikohtien eteen vastustamaan ydinohjuksia. Siellä istui myös Lasse. Hän oli tuskalli-

Yksin asuessaan Lasse käytti rahaa 30–50 euroa vuodessa.

Lasse Nordlund on elänyt lähes omavaraisesti 1990-luvun alkupuolelta.

sesti huomannut, mihin kaikkeen tekniikka ja etenkin hänen rakastamansa hiukkasfysiikka oli kytköksissä.

- Isäni on aito pohjalainen. Konfliktihan siitä tuli, kun jätin armeijan väliin ja valitsin siviilipalveluksen. Pikkuveljestä taas tuli ammattisotilas.

Samoihin aikoihin Lasse alkoi pe-rehtyä omavaraiseen elämään. Hän oli todennut, ettei kykenisi tukemaan tyhjän päälle rakennettua yhteiskuntaa.

- Kun tuottaisin kaiken tarvitsemäni itse, saisin valita sydämeni pohjalta, mihin työpanokseni käyttäisin.

Lasse työskenteli ruokapalkalla luomutiloilla ja ekokylissä, opetteli kasvinviljelyä, nahan parkitsemista ja villan kehäämistä. Hänen hankkeensa menivät niin pitkälle, että samanhenkiset ystävätkin alkoivat oudoksua. Silloin mies päätti palata Suomeen, 25-vuotiaana.

- Pakkasin polkupyörän kärryyn hiukan työkaluja ja vaatteita ja lähdin polkemaan kohti Tukholmaa ja Helsinkiin lähtevää lauttaa.

Puuroa ja ikikeittoa

Puoli seitsemältä maanantaiaamuna pihapiiriin heinät ovat rapeassa kuurassa. Maria herää ensimmäisenä ja käy kaivolle rakennetusta viileästä vajasta kulhollisen heraa. Siihen valmistuu kaurapuuro. Toisessa kattilassa Maria lämmittää Lassen kehittämää ikikeittoa, joka sisältää lantusuikaleita, perunaa, herneitä ja sienä. Kolmannessa porisee lounaaksi varattu kalakeitto.

Lassekin nousee ja noutaa hellaan muutaman lisäklapin. Viileään tupaan levittää tulen lämmin tuoksu.

Yläkerrassa Aamu huomaa äidin ja isän kadonneen patjalta hänen kyljestään. Onneksi veljen huone on ihan vieressä. Viljamin unta vartioivat hyllyillä irvistelevät muoviset hirviönuket ja hieno legopyssy. Poika rakensi sen itse, ja sillä voi ampua oikeasti.

Kun lapset ilmestyvät tupaan, Maria tekee pikakatselmuksen.

- Ei noita likaisia housuja, Viljami, vaihda mustat verkkarit. Ja Aamu, sukat jalkaan! Lattia on kylmä.

Viljami jatkaa koulun jälkeen luontokerhoon ja haluaa mukaan löytämänsä kuolleen hyönteisen. Pähän aito parisiilainen lippalakki. Viljami sai sen omalta isältään, kun teki tämän kanssa lomareissun Keski-Eurooppaan.

Lasse pumppaa ilmaa Viljamin pyörän renkasiin, ja poika lähtee laskettelemaan kohti päätiestä. Koulutaksi noutaa muut samanikäiset kotiovelta, mutta Marian ja Lassen mielestä Viljami saa huoletti liikkuu kilometrin verran pyörällä. Sekin vähentää autoilua.

Käsintehtyä elämää

Kun Lasse tuli Saksasta Suomeen, hänen piti vallata maata. Hänen oikeustajunsa mukaan jokainen saa käyttää maa-alueita, joka riittää tuottamaan hänen ruokansa ja tarjoamaan nukkumasiinan. Varallisuuteen katsomatta.

- Täällä kaikki on jaettu omistuspui-riihin, niin ajatukset, napa-alueet kuin kuunpintakin. Se kertoo paljon asenteestamme maailmaan, hän toteaa.

Lasse aikoi rakentaa omavaraisuusprojektinsa suoraan Metsähallituksen maille. Kun hän jäisi kiinni, hän toisi ajatuksensa julkisuuteen oikeudessa.

- En vain ollutkaan valmis niin isoihin vaikeuksiin, en taidoiltani enkä henkisesti.

Tilanne ratkesi, kun äiti ja isä lupautuivat ostamaan Lassen kanssa maatilan Valtimon Rasimäeltä, Poh-

jois-Karjalan lähes pohjoisimmasta kärjestä. Vanhemmat säilyttivät tilalla sähkötkö, koska he halusivat käyttää sitä kesämökkinä. Lasse asettui asumaan pysyvästi ja tuotti ja keräsi jo vuoden kuluttua kaiken ruokansa itse.

Kesäyöt paimenessa

Lasse oli ollut pikkupojasta saakka kasvissyöjä, mutta nyt hän hankki suomenlampaita ja vuohia ja palasi seka-ruokaan.

Neljä vuotta myöhemmin hän luopui eläimistä. Maatiaisrodutkin olivat jalostuneet vaateliaammiksi, ja jotkut eläimistä kärsivät puutosoireista.

- Myös teurastaminen tuntui vastenmieliseltä, ja sudet ja karhut verot-

tivat laumaa. Nukuin kesät ulkona lampaiden ja vuohtien keskellä, jotta pedot pysyisivät poissa niiden kimpusta.

Tärkeimmäksi viljelykasviksi nousi lanttu, jota Lasse korjasi noin 500 kiloa vuodessa. Suolan hän jätti pois kokonaan, koska sitä ei pohjoiskarjalaisella tilalla pysty tuottamaan.

- Suolattomuus aiheutti aluksi pieniä lihaskramppeja, jotka hoidin pois voimakkaasti laimennetulla koivunlipeällä. Vuoden kuluttua ne ongelmat olivat loppuneet.

Aamu oli vielä kiinni napanuorassa, kun isovelji Viljami näki hänet ensimmäisen kerran.

Maria Dorff hallitsee värttinän käytön. Hän myös opettaa taitoa kansalaisopiston kursilla.

Perhe tuottaa lähes kaiken ruokansa itse

Maria valmistaa ruuan puuhellalla. Leivinuunissa paistuvat niin pullat kuin täytekakutkin.

Lammesta nousi kalaa pyydyksillä, joita Lasse valmisti pellavalangasta – kun oli ensin viljellyt pellavia, loukuttanut ne ja kehrännyt langoiksi omin käsin rakentamallaan rukilla.

Kasvu alkaa huussista

Aamiaisen jälkeen Maria vie maitokanun kaivon viileähuoneeseen. Se on perheen jääkaappi ja kellari, jonka hyllyille on varastoitu koko talven marjat. Ne on säilötty ilman sokeria menetelmällä, jonka Lasse löysi kokeilemalla.

– Keitämme marjoja minuutin, jotta solutoiminta pysähtyy. Sitten ladomme ne piripintaan lasipurkkeihin, jotka suljemme kierrekansilla. Jäähdyneitä purkkeja käännellään ylösalaisin: ensimmäisellä viikolla kerran päivässä, toisella joka toinen päivä ja niin edelleen. Vuoden vanhoja säilykkeitä tarvitsee kääntää enää kerran kuussa.

Toinen tärkeä huone on huussi. Istuinreikään katoavat kaikki ihmisjätökset, keittiöjätteet ja naatit. Aamukin osaa jo käydä siellä ja käyttää vessapaperina pehmeää rahkasammalta.

– Sammal sitoo virtsaa erinomaisesti, eikä meillä tosiaan kuseskella minne sattuu. Kun ei ole karjaa, kaikki typpi pitää ottaa talteen, Lasse sanoo.

Huussinalunen haisee jo melkein mullalta. Silti Lasse kompostoi sen kahdesti, ennen kuin levittää lopputuotteen kasvimaille.

– 1980-luvun luomuoppaassa sanotaan, että karjaton luomuviljely on pidemmän päälle riistotaloutta. Itselläni sato lisääntyi monta vuotta sen jälkeen, kun lopetin eläintenpidon.

Kohtalokas haastattelu

1990-luvun puolivälissä Lasse eli jokseenkin täydellistä omavaraistaloutta. Samaan aikaan jyväskyläläinen Maria Dorff täysi-ikäistyi ja muutti ensimmäiseen ekoyhteisönsä.

Maria opiskeli käsityönopeuttajaksi ja päätti tehdä tutkimuksen omavaraisesta ihmisestä ja hänen tekstiilikäsitystekniikoistaan. Lasse toivotti hänet tervetulleeksi Rasimäkeeseen.

Bussipysäkillä Lassen taloon oli kolme kilometriä kylätietä, ja talvi-ilta oli pimeä. Tien poikki kulki suurten tas-

sunjälkien vana. Ollaan susiseudulla, Maria muisti.

- Lasse puhui ja puhui, ja lopulta minulla oli kaseteilla yhdeksän tuntia puurettavaa. Oli vaikeaa saada häntä pysymään asiassa. Kun kysyin nahan parkitsemisesta, hän vastasi pari lausetta ja ryhtyi sitten kertomaan, mitä Einstein sanoi siitä ja siitä, Maria nauraa.

- Ainakin Maria näki heti, millainen tyyppi minä olen. Aiemmat parisuhteeni olivat olleet aika onnettomia. Minua on helppo ihailla, mutta yhdessä eläminen on eri juttu, Lasse sanoo.

Haastattelun jälkeen Lasse otti Marian osoitteen talteen ja lupasi tulla käymään. Jonakin vuonna.

Siihen mennessä Lasse oli asunut poikamiestaloudessaan 11 vuotta. Työtavat olivat hioutuneet niin tehokkaiksi, että työt veivät keskimäärin neljä tuntia päivässä, kesällä paljon enemmän, talvella vähemmän.

Aikaa jäi huilun- ja viulunsoitolle ja luentoreissuillekin. Lasse pyöräilijä lif-tasi tilaisuuksiin, joissa kertoi elämäntavastaan ja työn, energian ja rahan yhteyksistä. Arki olisi voinut jatkua samanlaisena vanhuudenpäiviin asti.

Sitten Lassen vanhemmat jäivät eläkkeelle, rakennuttivat Rasimäen talon viereen uuden hirsitalon ja muuttivat siihen. Kun he aloittivat tilalla tehokkaan metsänhoidon, Lasse sai tarpeekseen. Hän lähti liftaamaan kohti Savonlinnaa Marian ja tämän pienen Viljami-pojan luo.

Tehokasta ja "tehokasta"

Tehometsätalous. Tehomaatalous. Lasse oli käsilteistä aivan eri mieltä.

Järeä nelivetotraktori kiskoo kuusi-siipistä kyntöauraa, joka pureutuu kovaan peltoon kuin veitsi voihin. Siinä on tehoa! Tai sitten ei.

- Traktori kuluttaa polttoainetta. Sitä on huollettava. Jotta se edes päätyisi käyttöön, energiaa kuluu malminlouhintaan, valmistukseen, kuljetuksiin, markkinointiin, tiestön ylläpitoon.

Sen sijaan ihmiskeho on aidosti tehokas vekotin. Se etenee tiettömässäkin maastossa ja kiipeää vaikka puu-

hun. Lassen laskujen mukaan terveen ihmisen ruumiillinen työteho vastaa 60-wattisen hehkulampun kulutusta.

- Sanotaan, että jokainen suomalainen traktoriviljelijä tuottaa ruokaa 50 ihmiselle. Traktoriviljely kuitenkin vaatii niin paljon energiaa, että sen tuottamiseen tarvittaisiin 1500 lihasvoimalla työskentelevää peltotyöntekijää.

Lassen mukaan nykyihminen on ajautunut havaintopsykologiseen harhaan. Luulemme todistavamme työte-

hoa, kun kone kaivaa lyhyessä ajassa ison montun. Emme näe niiden ihmisten työntunteja, jotka tuotantoketjussa käyttävät aikansa koneen valmistukseen.

- Jos työskentelin kuin kone, tekisin kahdessa viikossa koko vuoden polttopuut, satoi tai paistoi. Sitten kehräisin lankaa päiväästä toiseen, vaikka keli olisi mitä parhain ulkotöille. Tuloksena olisi kipeä selkä ja särkevät ranteet.

Sen sijaan Lasse työskentelee tehokkaasti eli tekee monta asiaa rinnakkain. Matkalla kasvimaalle hän katkoo muutamana karahkan ja jättää ne polun varteen. Sieltä hän noutaa ne muiden töiden lomassa liiterin seinustalle ja saaha sopivalla hetkellä oikean mittaisiksi.

- Klapit hakkaa kylminä talviaamuina. Se on loistava tapa saada lihaketet lämpimiksi.

Saunassa sarastuksen aikaan

Kun Lasse viisi vuotta sitten muutti Marian ja Viljamin luo, nämä asuivat Savonlinnassa vanhaan VR:n taloon perustetussa yhteisössä. Kauniin hirsirakennuksen ympärillä rehotti villiintynyt puistoalue, jonne Lasse perusti oikopäätä kasvimaan.

- Rakensin savusaunankin. Tuttu luomuviljelijä kävi kylässä ja kiitti jälkeensä kirjessään: "Niin hyviä löylyjä en ole koskaan kokenut - enkä vilvoitellut munasillani keskellä Savonlinnaa."

Kun kaupunki otti tontin omaan käyttöön, Maria ja Lasse siirtyivät ekoyhteisöön Keski-Suomeen ja puoli vuotta myöhemmin Rautavaaralle. Siellä syntyi Aamu, sarastuksen aikaan elo-

kuussa kolme vuotta sitten. Saunassa.

- Se kokemus paransi henkiset haavat, jotka olin saanut Viljamin sairaalasyntnytyksestä. Muistan yhä lääkärin sanat, kun Viljamin odotus oli mennyt kaksi viikkoa yli lasketun ajan: "Turha sinun on enää sitä siellä hautoa." Hän rinnasti minut kanaan! Maria tuohtuu vieläkin muistellessaan.

Neuvolassa ei ilahduttu parin kotisyntnytsaikeista. Maria kuitenkin piti päänsä, kun raskaus eteni hyvin ja avuksi löytyi kokenut kättilö. Viljami näki pikkusiskon ensimmäistä kertaa kotisaunan lauteilla, kun tämä oli vielä napanuoralla kiinni äidissä.

Sähköä kuluu säästeliääseen valaistukseen, tietokoneeseen ja radioon.

Lassen ja Marian toiveesta koulutaksi ei hae Viljamia kotipihasta saakka.

Lasse alkoi purkaa pyhän miehen rooliaan

Maria pesee kesävaatteita talvisäilöön.

Köyhää ei kiristää

Rautavaaran vuotena Lasselle tuli selväksi, ettei hänestä ole yhteisöasujaksi. Sosiaalinen kanssakäyminen vei niin valtavasti voimia.

Aiemmassa yhteisössä oli tullut ongelmia myös siitä, että Lasse oli täysin irti rahataloudesta. Hänellä ei edelleenkään ole pankkitiliä.

– Oli vaikeaa, kun yhteisö arvosti enemmän rahallista vuokraa kuin huomattavasti arvokkaampaa rakennusten entisöintityötä, Maria sanoo.

Lasse teki sovinnon vanhempiensa kanssa, ja puolitoista vuotta sitten perhe palasi Rasimäkeen. Jotta sopu säilyisi, tila jaettiin. Vanhemmat hallinnoivat toista puolta, toisen osti Maria.

– Itse pidän visusti huolen siitä, että pysyn köyhänä. Rikasta voidaan aina

uhata omaisuuden takavarikoimisella, Lasse sanoo.

Omantunnonvapaus on hänelle ehdottoman tärkeää.

– Jos joudun sen takia vaikeuksiin, en halua perheeni kärsivän. Siksi elämme susiparina, enkä ole virallisesti Aamun isä. Vastuulliseen perhe-elämään ei tarvita viranomaisten leimoja.

Puhtaan opin ansassa

Aamu pukee pipon ja vaaleanpunaisen toppatakkin, sillä nyt hän lähtee äidin kanssa ulos pyykyille. Nippu lasten vaatteita on lionnut yön yli paljussa. Maria kaataa niille lämmintä vettä, saippuoi paidoista päällimmäisen ja alkaa hangata sitä pyykkilautaan.

Pihalla odottavat nukenvaunut, jollaisia ei ole kenelläkään muulla. Äiti punoi kuvun pajusta, puisen rungon pyörineen teki isä. Nukke ei vain nyt Aamuun kiinnosta, sillä hän haluaa naapurin Oman ja Opan huo. Sillä tavoin Saksassa kutsutaan mummia ja ukkia.

Elämä tilalla on erilaista nyt, kun siellä asuu kokonainen perhe. Jos Lasse valmistikin vaatteensa villan keritsemisestä ja nahan parkitsemista alkaen itse, lapset käyttävät samanlaisia vaatteita kuin muutkin ikäisensä. Maria myös tekee ansiotyötä, opettaa käsitöitä kansalaisopiston kursseilla ja myy tekemiään pajukoreja.

– Ja riitojakin meille tulee Lassen kanssa. Etenkin kesällä, kun on paljon töitä ja molemmat oirehtivat heinäallergiaa, Maria kertoo.

Muutos Lassen elämässä alkoi kuitenkin jo ennen perheellistymistä. Hän huomasi ajautuneensa puhtasoppisuuden ansaan.

– En voinut edes rauhoitella hermojani tupakalla ilman, että heti joku sano minun tuhoavan sademetsää. Sosiaalinen kontrolli on armotonta. Sille alistuminen olisi johtanut lopulta siihen, etten olisi mennyt lääkäriin edes pahasti sairaana. Olisin kuollut jonnekin kuusen alle, Lasse sanoo.

Oli aika ryhtyä purkamaan pyhän miehen roolia. Vuosien ajan Lasse oli

kieltänyt itseltään nuoruutensa intohimon luonnontieteisiin, mutta nyt hän rakensi itselleen toimivan koneen vanhoista tietokoneromuista.

– Katselin fysiikan alueen ohjelmointeja, jotka olivat jääneet kesken 15 vuotta aikaisemmin. Kului viikko, ja olin saanut ne etenemään. Olin jatkanut niiden työstämistä pääni sisällä kaikki ne vuodet.

Entä muut?

Talven lähestyessä Rasimäen kesäasukkaat katoavat ja hiljaisuus laskettuu huppuna kylän ylle. Kulkijat hurauttavat ohi autolla. Kyläteluyperinne on hiihpunt.

– Itse kyläilin paljon siihen aikaan, kun muutin tänne. Sillä tavoin naapurit vähitellen tottuivat minuun, Lasse mainitsee.

Mariasta on tullut aktiivinen rasimäkeläinen. Hän vastaa kylän kiinteistö-pörsissä, toimittaa *Rasimäen Sanomia* ja on kyläyhdistyksen sihteeri.

– Minusta on mukavaa tutustua ihmisiin ja tehdä yhdessä, hän sanoo.

Omavaraisten vuosiansa aikana Lasse on toivonut, että hänen esimerkkinsä houkuttelisi syrjäkylille muitakin maailmanparantajia. Heitä on vähitellen alkanut näkyä, siellä ja täällä.

– Olen osoittanut, että maalla voi pärjätä myös EU-Suomen ulkopuolella. Moni viljelijä onkin kiinnostunut tekniikoistani, mutta velkaista tilaa on hankalaa ajaa alas, Lasse toteaa.

Lassen mukaan omavaraisuus on ainoa tapa lieventää tulevan yhteiskuntamurroksen seurauksia, kun ympäristö ei enää kestä yli varojensa kuluttavaa elämäntapaa. Valtiot saavat horjua ja rahatalous romahtaa, mutta ihminen pärjää, kun osaa viljellä, kerätä ruokansa ja valmistaa tavaransa omin käsin. Sen sijaan toisenvarainen on valmis vaikka väkivaltaan ruokaa saadakseen.

– Toisenlaiseen tulevaisuuteen tarvitaan ihmisiä, jotka rakentavat pieniä ja oikeasti kestäviä elämäntapoja valtiojärjestelmien ulkopuolelle. □

”Olen osoittanut, että maaseudulla voi pärjätä myös EU-Suomen ulkopuolella.”

Polttopuut ja
tytär kulkevat
kätevästi vanhoissa
ravikärryissä.

